

ských rozsudků. Druhý svazek jest věnován výhradně jednání výboru pro právo námořní. Drachovský.

Ch. a L. de Fouchier, Manuel pratique alphabétique des communes. 2. vyd. v Paříži (Berger-Levrault), 1924, VIII a 1013 str. 8°.

Dílo oceněné Akademií věd mravních a politických cenou Audifredovou, poskytuje spolehlivého poučení o komunálních otázkách správních, finančních i účetnických. Drachovský.

Klier, Veřejné peněžnictví. Praha (Unie), 1925, VII a 304 str. mal. 8°.

Jde vlastně o práci popularisační a příručku pro průpravu peněžních úředníků. Ale ačkoliiv práce nemá tedy ambicí přesně vědeckých, přece její účelné uspořádání, vhodné poukazy historické a přehledné sebrání látky činí ji upotřebitelnou pomůckou i pro theoretika.

Drachovský.

Právní dějiny.

Kutrzeba Stanisław, Historja ustroju Polski w zarysie. I. Korona. 6. vydání, Kraków 1925. Prof. krakovské university Kutrzeba vydává šesté vydání svých právních dějin během dvaceti let. Prvé vydání jeho díla vzbudilo velkou pozornost. Vznikla tu polemika zvláště mezi autorem a prof. Balzerem, kterou vylicil a vystihl její podstatu v naší literatuře prof. Kadlec. Od prvního vydání dílo Kutrzebovo, které nazváno jest přehledem právních dějin a určeno jest především posluchačstvu, stále se zvětšovalo a zdokonalovalo. Důkazem toho jest poslední vydání šesté. Vydání toto odlišuje se od ostatních vydání podstatně. Jest, jak autor upozorňuje v předmluvě, úplným přepracováním posledního vydání, takže máme před sebou vlastně dílo nové, založené ovšem na týchž názorech jako vydání předchozí.

Autor především knihu svoji úplně jinak rozdělil než vydání dosavadní. Kutrzebovo dělení právních dějin polských lišilo se od ostatních autorů právních dějin polských tím, že obsahovalo velké množství period. Vydání páté obsahuje pět period (okresů), kromě oddílu úvodního. Vydání šesté naproti tomu obsahuje jen tři oddíly a ovšem část úvodní (okres wstępny), která tu, pokud jde o pojetí, zůstala nezměněna.

Oddíl první v šestém vydání obsahuje dobu od vzniku státu až po rok 1370. Jsou tudíž v tomto oddílu spojeny dva oddíly pátého vydání, kde první oddíl sahal do konce 12. století a druhý do r. 1370. Staré rozdělení tu tudíž zůstalo, hranice, která byla od Kutrzeby uznána za rozhodující, rok 1370 se nezměnil. Oddíl tento nazván od Kutrzeby »okres władzy książęcej«.

Oddíl druhý šestého vydání zůstal nezměněn oproti vydání pátému, kdež jest oddílem třetím. Obsahuje léta od r. 1370 až do r. 1572.

V oddílu třetím opět spojeny jsou dva oddíly vydání pátého, kde dělítkem mezi nimi byl r. 1764, rok reforem.

Z vytknutého jest patrnó, že Kutrzeba na prospěch přehlednosti knihy počet oddílů zmenšil. Jinou otázkou jest, zda nové rozdělení jest vhodnější než staré. Jak bylo patrnó ze vzájemné polemiky, uznává Kutrzeba tytéž momenty při rozdělení právních dějin polských jako Balzer. Není tudíž dosti důsledno, shrnul-li Kutrzeba dva své dřívější oddíly od povstání státu polského až do roku 1370 v oddíl jeden a že nazval ho oddílem knížecí vlády, když století čtrnácté nesporně již ve svých počátcích jest dobou vytváření společenských tříd, které později uzavírají se v jednotlivé stavy. Tato nesouměrnost nesporně jeví se i v uspořádání jednotlivých kapitol v oddílu prvé. Na prvé. místě seznamuje autor čtenáře s teritoriem státu polského, pak obrací se přímo ku vládě vládcově, chtěje patrně tím zdůrazniti její převahu. Pak líčí poměr Polska k říši římské a k papeži a teprve v kapitole 4. vrací se k druhé složce, která vytváří každý stát, k obyvatelstvu. V kapitole 9. teprve obrací se k jednotlivým úřadům, takže vylíčení vlády panovníkovy takovýmto způsobem jest přerušeno a roztrženo. Domníváme se tudíž, že dřívější vydání bylo lépe uspořádáno, pokud jde o seřazení jednotlivých kapitol, zvláště když máme stále na mysli, že kniha určena jest pro posluchače vstupující na fakultu. Ku konci tohoto oddílu jako poslední kapitola přidána jest charakteristika tohoto oddílu, kterou nesporně rovněž bylo by posunouti na místo prvé.

Stejnými zásadami řídí se i další oddíl druhý a tím více vyniká nepřehlednost líčení ústavy a správy státu i v této periodě. Neboť o vládě královské mluví v přehledu v kapitole druhé, ač nesporně má ve zmíněné periodě velkou moc již šlechta a ostatní stavové a bylo by tudíž tomu, kdo obrací se poprvé ku studiu této periody vyložiti dříve společenské změny, které od r. 1370 do r. 1572 nastaly. O další vládě a správě v zemi pojednává pak až v kapitole 8. a 9. Totéž platí i v periodě poslední, kde jest již zcela nesporna převaha šlechty a tudíž bylo o ní pojednati na místě prvé, jak to učinil Kutrzeba ve svých dřívějších vydáních.

Nebudeme se tu zabývati podrobným rozborem jednotlivostí, oč nové vydání bylo rozhojněno. Uvedeme jen některé. Na prospěch knihy byla rozšířena část úvodní, kde přílišná stručnost musela býti obtížnou novým posluchačům. Rozšířeny jsou tu i jednotlivé kapitoly o trůnním právu polském, zvláště pak o významu terminů regnum Poloniae a corona regni Poloniae, jak o nich byl poslední dobou spor ve vědecké literatuře polské. Dále jest tu také rozšířena kapitola o wiecech, o poměru Polska k Litvě, kdež autorem neuvedena nejnovější práce prof. Lappo, Zapadnaja Rossija i jeja sojedinněnie s Polsěju. Dílo rozhojněno také o celou novou kapitolu o ústavě 3. maje 1791 a o pokusech

reformovati říši po této ústavě. Oddíl třetí jest vůbec velmi zvětšen a často autor zachází i do podrobností.

Ku konci připojen jest seznam literatury. Rauscher.

Schwerin Claudius Frh. von, Die Formen der Haussuchung in indogermanischen Rechten. Rechtshistorische Studien. Heft 1.

Žák Amirův prof. Schwerin pokouší se o srovnávací studii z indogermánských práv o institutu, který nazval »Haussuchung«. Různá práva indogermánská poskytovala totiž okradenému právo prohledati cizí dům za tím účelem, aby nalezena byla ukradená mu věc. Jde tu o právní institut velmi starého data. V různých právech však podrobnosti vyvinuly se samostatně. Vlastní prohledávání domu předpokládalo určité stadium přípravné. Kromě toho byly pak určité předpisy o vlastním prohledávání domu. Práva germánská předpisovala určitý ústroj a sice žádala, aby hledající odložil plášť, aby byl bos a měl obnaženu hlavu. Severská práva pak žádají, aby hledající měl na sobě pouze košili. Podobně žádalo právo římské, aby hledající byl nahý, maje licium a lanx. Autor vysvětluje tyto výrazy tak, že hledající měl býti neoblečen, maje pouze licium a drže lancem. Licium vysvětluje pak ve významu zástěra. Podobně bylo i v právu řeckém.

Nejméně zpráv jest v právech slovanských, ač tu také tento institut byl. Autor tu cituje ustanovení ruské pravdy o stihání zloděje, rovněž tak i ustanovení statutu litevského (presti dom) a uváděje také Jirečkovu Slovanské právo, obrací se k českému právu. Autorovi tu zůstaly neznámy práce, pojednávající o obecné poruce, kde by byl mohl naléztí více dokladů.

V druhé části svého spisu Schwerin hledá vysvětlení pro jednotlivá ustanovení týkající se oděvu. Všeobecně se tvrdí, že hledající musel býti nahým neb jen v košili oblečeným proto, aby nemohl vpašovati ukradený předmět do prohledávaného domu. Schwerin upozorňuje, že v nejstarší době mohlo se jednati o ukradení pouze předmětů a věcí, kterých nebylo lze ukrýti snadno v oděvu. Šlo tu především o krádež zvířat. Proto tímto způsobem předpisů o ústroji vysvětliti nelze. Schwerin vykládá, že hledající musel býti neoblečen proto, že podnikal činnost podobnou úkonům náboženským a musel se tudíž vyhýbatí silám nadpřirozeným, zlým. Podobně i při ordálech vyžadovala se nahota. Autorovi nestačí také dosavadní vysvětlení o římských lanx et licium a pokouší se také o nové řešení. Spojuje význam římské lanx s náboženskými city při prohledávání domu podobně jako vysvětlil nutnou nahotu. Podobný význam sakrální mělo i licium. To jest jedno přijatelné pojetí. Autor však jde ještě dále a vykládá pomocí filologie, že fráze »lance licioque concipere« = lace licioque concipere a že značí potom »lstivým stiháním naléztí stopu«.

Vlastnímu prohledávání domu předcházelo hledání stopy, při čemž provázeli okradeného i sousedé a přátelé. Hledající nemohl vkročiti do

domu bez svolení pána domu. Vyžadovalo se proto vyzvání, aby bylo dovoleno do domu vkročiti. I tu jsou různé podrobné předpisy. Zvláště byl důležitý předpis pro případ, když pán domu odepřel prohledati dům. Když bylo konečně umožněno vstoupiti do domu, nastávalo vlastní prohledání domu, jež dalo se buď od více osob neb hledajícím samotným. Pán domu se hledání pravidelně neúčastnil. Prohledávání vztahovalo se na celý dům a jeho části. Později vyskytá se při prohledávání také úředník provázející hledajícího a také pokuta pro případ, že prohledávání zůstane bez výsledku. Konečně dlužno rozlišovati prohledávání domu za příbrání svědků a bez nich.

Studie Schwerinova dokazuje autorovo bystré filologisování, jehož jest třeba pro vyličení nejstarších dějin právních a také pro srovnávací studie. Velkou pozornost autor věnuje také právům severským, která pro vyličení nejstaršího vývoje práva germánského mají nesporně veliký význam.

Rauscher.

Jasinski Mihail, Kaj je najpotrebnejše za Slovensko primerjalno pravno zgodovino? (Zbornik znanstvenih razprav izd. prof. zbor jurid. fakultete I. (1921) str. 101—115.) — Známy právní historik slovanský Jasinskij promluvil v nástupní přednášce na právnické fakultě v Lublani o nejdůležitějších úkolech historie práva slovanského. Je to výstižný přehled toho, co bylo na tomto poli vykonáno. Vedle obsáhlého výčtu jednotlivých pracovníků v tomto oboru nejen u národů slovanských, nýbrž i u Němců pokusil se hodnotiti jednotlivé práce. Dospívá pak k uzávěrům, že je především třeba pracovati v každém slovanském národě na vlastní podrobné právní historii. Teprve pak bude možno vypsati soustavně dějiny slovanského práva. Ča.

Rafacz Józef, Zastępcy stron w dawnym procesie polskim. Kraków, 1924, str. 91. Z dřívějších referátů známý nám badatel o starém polském procesu napsal opět zajímavou studii o zástupcích stran v procesu polském. Přispěl tak opět velmi pěknou studií k vyličení tohoto dosud neprobádaného oboru starého polského práva. Stejně tak jako v dřívějších studiích, tak i v této použil všech pramenů a literatury. Oproti dřívějším svým studiím studie tato vyniká uceleností a jednotností a také tím, že není zatížena citáty z pramenů v textu.

Autor rozdělil svou knihu na pět oddílů. Nejprve pojednává o původu a pojmu zástupců procesních, pak uvádí způsoby zplnomocnění zástupců, v oddílu třetím mluví o povolání v zastupování, v oddílu čtvrtém o postavení zástupce v procesu a v pátém konečně o zániku zastoupení. To jest celkový rámeček práce a jak patrné, jest bystře seřazen.

V oddílu prvním probírá autor původ zástupců v procesu. Nejprve nebylo v polském procesu možnosti dáti se zastoupiti v jednání před soudem. Dáti se zastupovati před soudem bylo možno v nejstarší době jen na základě privilegií královských. Ponenáhlu však zastoupení procesní zobecňuje, až pak statut vislický ve 14. století plně zastoupení

uzákonil. Zastoupení subjektivně dovoleno i cizinci. Pokud jde o spory, bylo vyloučeno zastupování ve sporech trestních. Bylo tomu tak teprve v novověku, nikoliv ve středověku, kdy mohlo býti uskutečněno procesní zastoupení i při usmrcení člověka. Strany mohly zastoupení v určité při vyloučiti. Ale i potom, když připuštěno bylo zastoupení, byly určité výkony stran v procesu, které vyžadovaly osobní přítomnosti stran.

Kapitola druhá prvého oddílu podává nám různé názvy zástupců stran. Jako při všech institutech, také při zástupcích procesních jsou v polském právu velmi různé názvy: *responsalis*, *procurator*, *prolocutor* i *advocatus* a j., zvláště když později zastupování v procesu stran úplně zobecnělo. V kapitole třetí autor vysvětluje, že v Polsku nebylo rozdílu mezi *prolokutorem* a *prokuratorem*, který byl zvláště v západně evropském právním vývoji. V Polsku *prolocutor* i *procurator* jest touže osobou. Tím autor odmítl dosavadní domněnky, že i v Polsku byla instituce *prolokutora*.

V oddílu druhém o družích zplnomocnění zástupců procesních probírá autor nejprve zplnomocnění generální a speciální. Generální zplnomocnění může se vztahovati buď na vyřízení jednoho sporu nebo celé řady sporů, a to opět vůči určité osobě nebo i jiným osobám, v určitém soudě neb i ve všech soudech. Úplost všech těchto případů představovala zplnomocnění generální v plnosti. Zplnomocnění speciální vztahuje se jen na určitý úkon soudní.

Kapitola druhá druhého oddílu jedná o zplnomocnění zvoleném, zákonném a soudním. Zástupce stran může býti především vybrán samou stranou; v případě druhém určen jest zákonem, na př. osob nezletilých a osob právních a konečně poddaných. Autor pozastavuje se zvláště při posledním případě a líčí dějinný vývoj, jak vzniklo a rozvíjelo se zastupování poddaných pánem před soudem. Poslední případ zplnomocnění zástupce strany jest zástupce soudem ustanovený, kdy tu není dříve zmíněných na př. při sirotku, při vdově a nebo u toho, kdo nemá přítele, který by ho zastupoval před soudem.

V oddílu třetím jedná autor nejprve o vlastnostech, které vyžadovaly se od zástupců. Jest tu lišiti středověký proces od procesu novověkého. Ve středověkém procesu až do poloviny 16. století mohl býti zástupcem kdokoli, musel jen míti určité vlastnosti na př. způsobilost vystupovati před soudem, nesměl mu býtí namítnut trestní čin, z kterého by se nebyl očistil, musel to býtí člověk dobrý a spravedlivý. Nežádalo se na něm, aby byl šlechticem, nežádalo se na něm, aby nebyl cizincem. Zástupci mohli býtí i měšťané i chlopi za šlechtu, i také v určitých případech mohly býtí zástupci ženy. Zástupce takový není omezen na určitý soud. Novověký proces polský od r. 1538 omezil zastupování v procesu v tom směru, že určil určité vlastnosti vyžadované od zástupců, jež se zvětšily a rozmnožily. Nemohl býtí duchovní zástupcem osoby světské a také žena nemohla býtí již zástupcem

v procesu. V XVIII. stol. žádáno také šlechtictví a usedlosti. V druhé polovině XVIII. stol. také připuštění v zastupování před soudem jen ti, kteří byli zapsáni v listru palestry určitého soudu. Vyžadovalo se také znalosti práva. Kromě určitých vlastností v osobě zástupcově vyžadoval proces polský také určitých znaků při plné moci. Zplnomocnění dalo se buď ústně nebo písemně. Nejčastější starší formou jest forma ústní a to před soudem, výminečně i mimo soud. Plná moc písemná jest pozdější a snad tu byl vliv litevský. Byly tu různé formy a jednou z nich bylo t. zv. procuratorium regium. Bylo to udělení plné moci za sprostředkování kanceláře královské. Přinášelo různé výhody pro stranu i pro jejího zástupce.

Oddíl čtvrtý řeší postavení zástupce v procesu. A tu autor všimá si nejprve opět povinností zástupcových. Povinnost vzít na sebe zastupování v procesu tíží nejbližší pokrevní přátele, podobně také zastupuje ženu v procesu muž. Když však vytvořilo se povolání zastupovati určité osoby před soudem, povinnost zastupovati příbuzné se zmenšila a zůstalo pouze na poručnících, aby zastupovali poručenče. Zástupce strany může přijmouti zastupování jen jedné strany. Musí se v soudě legitimovati plnou mocí. Má povinnost vésti při tak, jako by jí vedla sama strana se všemi důsledky v poměru ku straně nepřátelské i k soudu. V kapitole druhé autor promlouvá o právech zástupcových. Zdůrazňuje především právo zástupcově vésti spor. Strana, která určila ho zástupcem zprvu nemohla se místiti ve spor od chvíle, kdy ustanovila ho zástupcem. Teprve později mohla vystupovati ve sporu vedle zástupce. Zprvu bylo zastupování bezplatné a zástupce nemohl žádati žádné náhrady. Teprve později, když vzniklo povolání zastupovati strany v procesu, vznikla také otázka náhrady. Ještě jiná práva v podrobnostech měl zástupce na př. mohl si jmenovati opět zástupce a p. Ve třetí kapitole tohoto oddílu mluví konečně autor o poměru zástupcův k soudu.

V oddílu pátém probírá pak zánik zastupování v soudu a to buď z důvodů vzniklých v osobě zplnomocňujícího, jednak v osobě zmocněncově, jednak v zákoně. Zmocňující mohl především odvolati zplnomocnění. Zplnomocnění zaniklo také ve starší době smrtí zmocnitelovou. Zastupování rušilo se tím, že proces byl úplně proveden, dále smrtí zmocněncovou a tím, že nastaly změny v osobě zmocněncově, které vylučovaly zmocnění. Také zákon ustanovoval určitou dobu pro zplnomocnění královské a starostenské. Po uplynutí této doby zastupování zanikalo.

Rauscher,

Právo civilní.

Weiss Egon, Das bürgerliche Recht. I. Teil. Das allgemeine bürgerliche Gesetzbuch. Mit ausgewählten Entscheidungen. (Gesetzesausgabe Prager Archiv.)